Any I. Núm. 25. - Barcelona, dijous 18 juliol 1929

MIRADOR

SETMANARI DE LITERATURA, ART I POLÍTICA

Preu: 20 cènts. - Pelai, 62. Telèf. 15300. - Subscripció: 2'50 ptes. trimestre

Ja té mig any de vida.

LA PRIMERA MERAVELLA DE L'EXPOSICIÓ

El vot popular va ésser instantani i ha estat ratificat aquests dos primers mesos durant els quals tot Barcelona, i gairebé tot Catalunya, ha desfilat per l'Exposició. En obrir-se l'Exposició vàrem dir que les quatre principals meravelles són els jardins, els jocs d'aigua i de llum, el Poble Espanyol i el grup de construccions format pels palaus de l'Agricultura i el de les Arts Gràfiques, sobretot per aquest darrer, que és el tros d'arquitectura més reeixit de l'Exposició.

La ciutat havia ja pres possessió dels jardins, oberts al públic feia ja uns quants anys. Encara que el recó de la Font del Gat

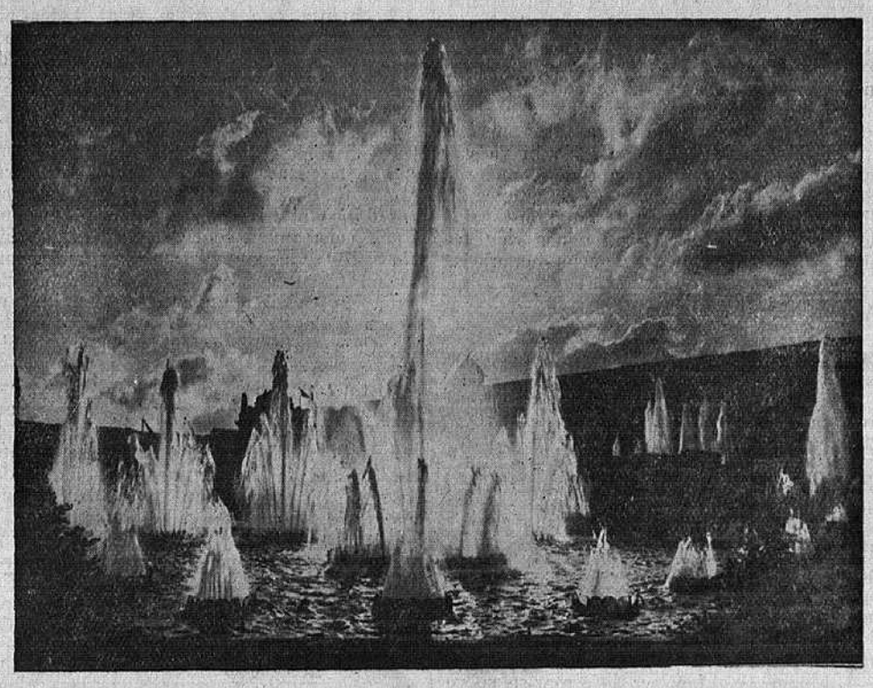

amb els seus dos roserars, ara que és acabat i afinat, sigui una pura delícia, aquest espectacle ja ens el sabiem de cor. El recó de la Font del Gat era, abans de l'Exposició, el lloc més popular de Barcelona i gairebé gosaríem a dir que ha contribuït molt a humanitzar-nos. El poble ha demostrat que s'estimava aquell jardí com una finca de propietat.

Però l'espectacle de l'aigua en joc ens era completament desconegut. No havíem sabut fer amb l'aigua cap joc artístic. Quan es parlava de la necessitat de construir alguna font monumental se'ns deia que era impossible i que a Barcelona no hi ha aigua. Aquesta resposta semblava una veritat. Estàvem ja acostumats a veure eixuta la cascada del Parc i els únics jocs d'aigua, ben mesquins per cert, que ens era possible de contemplar eren el rajolins de la font de la plaça de Palau i els de la plaça de Medinaceli. I, tot de cop, de la fonteta de barri hem passat a tenir unes «grandes eaux» en quantitat molt més considerable que les de

Versalles. Es evident que el caudal d'aigua que surt de les fonts decoratives de Montjuïc no es perd. N'hi ha prou amb dir que amb aquest caudal constant es formaria un gran riu.

L'èxit ha estat proporcionat a l'esforç fins a tal punt que hi ha molta gent que encara no han entrat a cap palau i que, per ara, s'han acontentat a dedicar les primeres visites a passejar per l'Exposició, a donar un volt pels jardins i Poble Espanyol, i a badar de dies i de nits davant la cascada, les fonts de la plaça de l'Univers, o davant de la font màgica.

A la gent que diu que ha anat a veure l'Exposició se'ls pregunta sempre si hi havia les aigües engegades, si ha passat dintre l'anell de la cascada de la plaça de l'Univers i si la font màgica tenia forma de pinya o d'un camp de palmons. Davant la cascada i la font màgica hi ha uns quants centenars de cadires i una multitud de badocs embadalits com davant d'un altar. I, creieu-ho, un tant per cent molt considerable d'aquesta gent encara no ha trobat el moment de visitar els palaus.

Això fa pensar que potser podria existir una exposició que només tingués façana. Aquesta façana hauria de consistir en uns conjunts arquitectònics, jardins, aigua i llum. Ens descuidàvem de dir que els palaus podrien ésser buits i tancats. I no creguen que això sigui un estiraboi. Si un cop tancada l'Exposició es decideix conservar l'actual instal·lació d'aigua i llum i engegar unes quantes vegades l'any aquest mecanisme prodigiós, s'omplirà Montjuïc i vindrà gent de fora. Els jocs d'aigua podrien funcionar molts diumenges a la tarda. Diem això per fer constar que caldrà meditar seriosament què cal destruir i què cal conservar de l'Exposició, i que no seria gens popular l'home que decidís destruir els jocs d'aigua.

Se citen molts casos de gent que davant el conjunt illuminat de la cascada i la font màgica ha plorat d'emoció. Vàrem poder sentir personalment la conversa de tres monges admirables una de les quals, massa franca i fàcil a la hipèrbole, deia que mai havia pogut imaginar com deu ésser el cel, però que difícilment pot ésser més bonic, opinió que va merèixer de la seva companya la següent advertència: «No digui disbarats.» La gent que no té res de primitiva bada igual davant els jocs d'aigua i de llum. Entre el públic que podríem qualificar de selecte — i fem aquesta petita reserva perquè la combinació de mots: «públic selecte» està molt desacreditada — l'emoció encara és més pura. L'explicació és senzilla: en els jocs d'aigua que hi ha des de les dues torres de l'entrada de l'avinguda principal al Palau Nacional no hi ha res que us destorbi, que us pugui corrompre l'emoció pura. No hi ha, sobretot a la font màgica, arquitectura ni escultura, elements que si no són manejats per un home discretíssim d'un gust molt segur poden degradar-se fins a produir un fàstic definitiu, segons podria demostrar-se amb un parell d'exemples de construcció recentíssima. El públic una mica primitiu es commou veient l'aigua pintada de tots colors en mutació constant. L'efecte és realment sorprenent, però de dies, només amb el concurs de la llum natural els dolls del brollador tenen al cimal, i segons l'hora, un punt de vermell, o de morat, o d'argent d'una finesa incomparable.

L'èxit d'aquesta sèrie de fonts màgiques caldria potser que no l'atribuíssim exclusivament al fet que a Barcelona, en el ram de l'aigua, no havíem vist més que rajolins de càntir. Aquesta aigua haurà apagat la set de un espectacle aquàtic, genuïnament popular. El poble romà demanava «panem et circenses», pa i festes de circ. Per ara sembla que el poble menja, però en qüestió d'espectacles el poble de Barcelona duia fam endarrerida. Des de l'Exposició del 88 i d'alguna festa de la Mercè, Barcelona no havia gaudit de cap espectacle capaç de satisfer la multitud. No és estrany que la gent ompli caps de futbol! En un país benestant hauria de funcionar una comissió de festes populars i de gran espectacles. Un afer tan important com aquest està avui en mans de la iniciativa privada, i, francament, un dia es reconeixerà que se'n fa un gra massa. Almenys les capitals d'Estat tenen en aquesta matèria derivatius que periòdicament galvanitzen la multitud.

Aquests dos fets, que no estiguéssim acostumats a presenciar l'espectacle de la fraternitat de l'aigua i la llum artificials, no impedeixen de reconèixer que el qui va imaginar aquesta apoteosi va jugar a l'engròs, i ho va fer tan fort que si l'Exposició només tingués aquesta façana de set cents metres de longitud ja seria una Exposició, almenys per un tant per cent molt considerable de la gent que passa per sota les torres de la plaça d'Espanya amb un bitllet a la mà. Es per aquest motiu que, crient interpretar un desig popular, fem vots — anàvem a dir, demanem — que finida l'Exposició siguin almenys respectades la cascada i la font màgica.

Els dijous blancs

EL NOSTRE APOSTOLAT

Se'ns diu que un subscriptor de MIRADOR, *amb el qual ningú de la casa no té relacions personals, parlant de la tendència i el to general del periòdic deia que fem una obra comparable a un apostolat.*

El mot potser escandalitzaria a alguns dels homes que més combatem. Acceptem, però, i molt agraïts, l'elogi del subscriptor gairebé desconegut i no podem dissimular que som sensibles a l'aplaudiment sobretot quan, com en aquest cas, ve de persona que té una categoria intellectual, moral i social. Si dèiem el nom, hi hauria pànic entre els que reparteixen patents de moral.

L'elogi tal com ens ha estat reportat és una demostració que molta gent s'ha donat compte que hi ha una coherència en l'obra de MIRADOR. *El nostre periòdic, com indica bé el seu nom, i feia observar l'alludida personalitat, pretén només actuar d'observador, d'element crític i en certs moments de fiscal. El nom de* MIRADOR *és pedra d'escàndol en tots el camps confusionaris, tant de la dreta com de l'anomenada extrema esquerra. Els romàntics que oscillen constantment entre el comunisme, el socialisme i el radicalisme burgès no ens poden compendre, i, per la nostra part, ens és difícil d'entendre'ns amb els sentimentals. Amb els «profiteurs» de la dreta tampoc ens podem entendre: més aviat dialogariem amb Ramon Rucabado, la sinceritat del qual ningú no posa en dubte, i nosaltres tampoc, i en prova d'això direm que si la Inquisició tornés, el purità Rucabado seria cremat com a protestant al mig de la plaça de Catalunya pels catòlics que no el deixen escriure en els llocs remuneratius. La personalitat que ens va adreçar l'elogi que hem recollit té un lloc molt visible en el camp dretista i deia que ell, catòlic, entre el grup Junoy i el grup Rucabado prefereix no enregimentar-se.*

L'elogi del nostre amic desconegut anava més enllà. «Feu una bona obra — ens deia — desinflant el bluff *de Civera i Bagueny, gent tan poc hàbil, que sempre ens compromet.» Civera i Sormaní, que voldria que el catolicisme es fes responsable de les innocentades que escriu, de les seves idees i del seu estil ridículs, s'esgarrifaria de saber que entre els que ens aplaudeixen hi ha persones a les quals ell besaria la mà humilment — i consti que no són senyores, que consti ben clar perquè ens doldria rosegar la reputació immaculada d'un escriptor tan dolent.*

Farieu també una bona obra — afegia el nostre subscriptor — dient que ningú no té obligació de creure que Antoni Navarro i Lluís G. Pla hagin de redimir el país; que el segon, que signa Llafranc, i al qual a Santa Coloma — així ens ho anuncia — li deien el Llarg, escriurà sempre com un aficionat rural i que és impossible que faci els versos bons un home com Antoni Navarro al qual poden veure, havent dinat, fent de «flaneur» pels voltants de Canaletes portant un escuradents a la boca, com un tartaner.

Encara que se'ns pugui dir que recollim aquest elogi amb un entusiasme que sembla delatar que tinguem els parents lluny, volem tenir en compte altres extrems d'una opinió a la qual, com hem dit, donem un gran valor. Com molta gent, el nostre amic s'ha donat compte que volem desentabanar el lector català reduint a justes proporcions algunes eminències polítiques, literàries i artístiques del país. Set o vuit anys enrera qualsevol poeta analfabet era un geni. Un llibret de versos era suficient perquè el seu autor fos proclamat el «Baudelaire català», el «Verlaine cata'à». Hem tingut de tot. Al costat dels que repartien títols d'aquesta mena hi havia els que tenien organitzat una mena de terrorisme literari, que consistia principalment a rebentar desconsideradament i a guanyar-se una popularitat desmesurada. Alguns dels que ahir rebentaven, avui han canviat de tàctica i fan milers de reverències a qualsevol analfabet. En aquest punt creiem mantenir-nos en el just límit i en les nostres crítiques hi ha una coherència equivalent gairebé a un credo.

Pretenem només ajudar a posar una mica d'ordre, a evitar la influència dels grafòmans i dels confusionistes, i això es pot fer sense constituir una penya o una capelleta.

W. M.

MIRADOR INDISCRET

2 en 1

El nostre amic i col·laborador Feliu Elias — Joan Sacs — Apa rebé, dedicat a no se sap ben bé quina de les seves tres considerables personalitats, un exemplar de l'Ovidi publicat per la F. B. M. L'hi dedicaven les traductores, senyoretes Adela Trepat i Anna Maria de Saavedra.

L'Apa — citem-lo pel nom més curt — correspongué a llur gentilesa així que es publicà el seu llibre *Vida i mort dels barcelonins*.

Però l'Apa dedicà *un* exemplar del seu llibre a totes *dues* humanistes, les quals deuen pensar establir un torn i tenir-lo un mes l'una i un mes l'altra, alternativament.

Una compra ensopegada

Un amable comunicant ens comunica (què ha de fer, doncs, un comunicant?) el següent cas:

Manuel Milà i Fontanals deixà, en morir, a més a més d'una selecta biblioteca, una col·lecció de cartes i documents d'innegable vàlua.

Anys després de la seva mort, els seus familiars vengueren la biblioteca junt amb tot l'arxiu de cartes i documents al senyor A.

A aquest senyor només li interessava una part de l'adquirit, per la qual raó vengué la resta, després d'una tria superficial, als senyors B. i C.

En procedir aquests a una classificació dels documents comprats, tingueren la sorpresa de trobar-hi entremig uns gravats que tenien totes les característiques de bitllets de banc de cinc centes pessetes cada un, per bé que d'alguna emissió caducada.

Però un dia el senyor B., que tenia els seus dubtes, agafà els bitllets que li havien pertocat i els ensenyà a un canvista, el qual li confirmà que estaven fora de curs, però que, així i tot, el Banc d'Espanya els hi canviaria per altres en circulació.

Es fama que d'aquest canvi va treure més diners que els que havia esmerçat en la compra.

Tarragonesa

Fa dos dissabtes, al Círcol Artístic. Presentació oficiosa del nou procediment *Kinodeion*. No es tracta, com algú podria creure, d'una nova marca de xampú, sinó d'un sistema de filmació de poemes sincronitzats.

S'ha acabat de presentar *La balada dels tres fadrins*, d'En Sagarra. Ha estat, ja ho podem dir, una cosa bastant trista.

L'Angel Ferran hi posa el següent comentari:

— Això, més aviat, sembla una *balada* necrològica...

Un proverbi modificat

L'eixerit ceramista J. Llorens Artigues passa per un home d'*esprit*. Sap somriure amb una picardia tota concentrada, sap passar i traspassar, sense esquinçar-se la roba, entremig d'aquest món complexe d'artistes i marxants i no li manca mai un mot agut per coronar les seves peroracions.

Pren un aperitiu espès i negre amb un pronunciat gust de quitrà. Quan té algun convidat, si aquest és indecís i no té preferències per les begudes, Llorens i Artigues li explica la seva afició al Claquesin:

— Es un aperitiu que potser no té res d'elegant, sabeu? però és tònic. Fou descobert l'any 1775 i era el que prenia invariablement Robespierre...

Es un pou inexhaurible de recursos. Coneix un sastre que pateix la fuga de les belles arts i que així que li presenten un pintor o un escultor li proposa de fer-li un tern a canvi d'una tela o d'una escultura:

— Aquest me l'ha fet ell — aclareix mostrant un trajo blanquinós *pas mal*.

Però on Llorens declara la seva manca de sort, és amb les senyores. No li responen. Ho confessa amb el somriure inalterable i allunyat de tota pruïja de fer frases.

— I no us ha fet esquerp, això? — li preguntava un dia un amic.

— No — respongué l'eixerit ceramista —. Només m'ha portat a una conclusió que practico sense malícia: *Antes no te cases, mira... no te cases.*

I continuà somrient amb el punt de picardia concentrada que li és habitual.

Manolo, vestit de paisà

L'altre dia els amics de Manolo Hugué, l'escultor, varen donar-se cita, a l'hora de l'aperitiu, entorn seu, a la terrassa del Colom, per celebrar el seu restabliment.

La terrassa del Colom donava bo de veure. Hi havia tot el món català de les arts. «Si ara per desgràcia esclatava una bomba aquí — deia un —, fóra un dia de dol per Catalunya.»

Manolo al mig de tots, satisfet, rejovenit, radiant, lluint una camisa de grans quadros vermells i blaus, llampant.

Es comentava aquesta pruïja de sempre de Manolo per anar disfressat.

Una vegada — contaven — Manolo estava amoïnat. Voldria una camisa discreta, deia. Així, de color blau marí, amb ratlles horitzontals blanques i unes flors grogues descansant al damunt de les ratlles.

En Francesc Pujols, que li coneix la flaca, va dir:

— M'agradaria, un dia, veure aquest xicot vestit de paisà.

Manolo, sense crosses

Manolo, naturalment, està que no hi veu de cap ull perquè finalment ha recobrat la salut i ha pogut engegar les crosses al botavant.

El primer dia de comparèixer entre els amics va tenir un final tràgic.

— Carat, Manolo. Tu per aquí. Ja estàs ben bo?

— Sí, home! Ja ho crec! Mira, ja puc caminar.

I Manolo s'aixecava, i anava fins al cap davall de la sala (anada i tornada, quinze o vint metres).

Al cap d'una estona arribava un altre.

— I doncs, Manolo. Ditxosos ulls! Que ja estàs bo?

— Sí, home, sí. I ja camino.

I Manolo repetia l'escena.

Això va succeir aquelles dotze vegades.

Al vespre, Manolo es va haver d'allitar per força, perquè no podia caminar.

La boxa, a l'Index

Quan *El Matí* va iniciar les seves tasques, hi va haver ordres molt serioses pel que toca a la secció d'esports. El jovent hi està llençat de ple, i calia reservar un espai important a les competicions esportives per tal de portar ànimes adolescents als exèrcits de Jesucrist.

— Res de comentaris de boxa — fou dit, però —. La boxa està prohibida pel Sant Pare, i nosaltres ho hem d'acatar.

— I *El Matí* només publica les *ressenyes* pelades.

Un tramvia pels redactors de "El Matí"

Per cert que la redacció dels esports d'*El Matí* està composta de 28 xicots.

Per fer-los sirgar els van dir:

— Mireu, cada ressenya la pagarem a deu pessetes. Els articles a vint pessetes. Treballeu força. I a fi de mes us donarem passi de tramvies.

Naturalment que si esperen el passi, per anar amb tramvia, es faran un tip d'anar a peu.

En Foronda només dóna 7 passis per diari, via ampla. I ells, d'esports sols, 28...!

Ara que si ho demanen ben demanat, tota vegada que són tants, potser els donarà un tramvia per ells tots sols. Un tramvia que digui: «Reservado para la redacción de *El Matí*».

No tants sants i més tinta

I posats a parlar d'*El Matí*, diu que totes les sales de la redacció estan plenes de quadros de sants i de Mares de Déu, de Sants Cristos i de Sagrats Cors.

I com sigui que els tinters estaven tots buits, algú, en pla de rebellar-se ja, va cridar el conserge i li va dir:

— Home, potser que diguéssiu a qui sigui que a veure si en lloc de tants sants hi podria haver una mica més de tinta.

No sabem si aleshores varen posar tinta a les piques.

Com es venen els quadros de Miró

L'antiquari B. H., per fer content a Pierre, marxant del pintor sobrerealista J. Miró, li comprà un quadro d'aquest per tres cents francs.

Uns dies o uns mesos després, es presenta un senyor a casa de Pierre amb l'ànim d'adquirir una tela de la mateixa signatura:

— Un Miró? — respon el marxant —. No en tinc ni un; tenen molta sortida, sap?; més en portés més en vendria... Però, calli! Sap on potser en trobarà? a casa de l'antiquari B. H.; vagi'l a veure.

El senyor partí. Pierre agafà immediatament el telèfon i demanà l'antiquari B. H.

— Ara mateix acabo d'enviar-li un comprador. Demani-li 1.000 francs.

L'antiquari li'n demanà 1.500 i el comprador es féu amb la tela.

Afegirem que quan Pierre digué al senyor que no tenia cap Miró a casa, no era sol a saber que les teles que guardava del pintor sobrerealista arribaven a les quatre centes. Però calia aprofitar aquella ocasió per fer-les pujar de preu i de passada per fer fer un negoci al company.

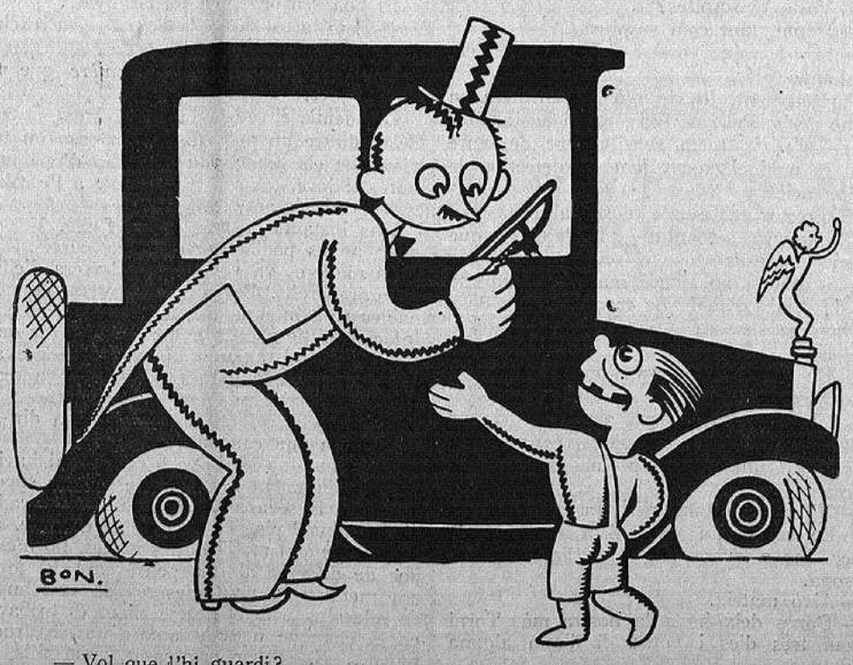

— Vol que l'hi guardi?
— Bé, guarda'l.
— Si pot ser pagui'm ara, que me'n tinc d'anar de seguida.

Agraïment

En un article que Pla ha dedicat a Paul Souday, diu que el crític francès tenia les idees de tothom. Per això devia ésser segurament que una vegada En Pla traduí un tros d'un fulletó del *Temps* i el publicà convenientment firmat per Josep Pla.

Citem aquest cas perquè el comprovàrem degudament. D'això fa nou o deu anys, l'article de Pla es titulava *Libros de Mayo* i sortí a *La Publicitat* que aquell temps es publicava en castellà. S'hi parlava, entre altres, del *Gaspard de la Nuit* d'Aloysius Bertrand que acabava d'ésser reeditat. No era cap plagi; era una traducció literal.

Llavors *La Revista* anunciava, entre les obres de pròxima publicació, un llibre d'En Pla: *9 contes*.

En Salvat-Papasseit quedà tan impressionat de l'article firmat per En Pla, que deia, referint-se als nou contes promesos:

— De qui els traduirà?

Un novel·lista amb "colmado"

La literatura cada vegada va quedant més lligada amb el ram de l'alimentació.

Teníem En Foix que té tres pastisseries.

Ara el novellista Pere Mialet — autor de *La Germana* — ha posat un «colmado» a la plaça de Santa Maria. I es veu que les liquidacions no deuen ésser tan dolentes quan l'home tot radiant, ens ha dit:

— Tinc enllestit un llibre de contes. D'ençà que tinc el «colmado», que cada vegada tinc més ganes d'escriure.

Endavant, doncs, Mialet. Que a l'ombra de Santa Maria del Mar deu fer de bon estar, sobretot si el calaix es va omplint.

Els mals de cap d'En Foix

I ara que hem parlat d'En Foix, l'altre dia l'home estava tot indignat.

— I doncs, que no va bé la venda de xocolata? — li férem.

— La xocolata rai — ens féu —. *La Nau*, que surt amb un quadern d'apunts dient que si els pastissers emmetzinem el públic, i si el sucre és nociu per al cos humà! Aquest Rovira quan no ens pot combatre com a sobrerealistes, ens vol escampar la parròquia com a pastissers. No hi ha un pam de net, vaja!

Els mots universals

És ben bé allò que no cal fiar-se...

El Club de Natació va anar a jugar uns partits de water-polo a Lisboa.

Aquests minyons, molt trempats i de la gresca, havien inventat un crit de guerra per a llençar quan saludessin el públic en la clàssica presentació, que feia:

— Per la pedra ens voleu passar? Res no fareu! (això de *res* és un eufemisme).

Aquest crit, proferit a cor, per tot un equip de galifardeus waterpolistes, fa el seu efecte, sobretot davant de públics de parla germànica. Però a Portugal resulta que els varen entendre, i si es descuiden hi ha un daltabaix. No els varen tirar a l'aigua perquè ja varen cuitar a tirar-s'hi ells pel seu compte. Ah! I varen perdre el partit!

Hi ha mots que són universals. I un d'ells aquest, universalitzat per Cambrone. Si tots els mots s'entenguessin igual que aquest per la gent de diverses parles, no faria pas cap falta l'esperanto.

El "diari setmanal" de l'Exposició

Aquell *Diario Oficial de la Exposición* que ara s'ha convertit en setmanari perquè a 20 cèntims ningú no el compra, cada vegada va de mal en pitjor en qüestió d'informació.

Va començar dient que tots els sudamericans que vulguin venir a Barcelona poden tocar a Santander, a Gijón, al Ferrol i a una pila de ports més, per traslladar-se després a Barcelona amb tren, quan els transatlàntics més grans que fan el viatge d'Europa al Sud-Amèrica toquen tots al port de Barcelona.

Després va publicar aquell cèlebre article dient que el port de Barcelona al costat dels de Marsella i de Gènova és com una mena de Viladecavalls marítim. I finalment, ara, per dues vegades reprodueix a primera pàgina la cèlebre porta d'Avila d'entrada al Poble Espanyol, amb aquest epígraf: *La Puerta de Avilés*.

La gent assabentada

Aquest eco és dedicat al nombre infinit de persones que viuen a tres quarts de quinze. Ens ve a la memòria ara que s'ha vist la causa contra l'ex-ministre d'Hisenda de França, M. Klotz.

El nostre home és un *empleat* de l'Ajuntament. No llegeix diaris, però sent converses, i l'home ja en té prou per a situar-se.

Era aquells dies de l'escàndol financier de la *Gazette du Franc*. Els diaris vinga fer anar la senyora Hanau amunt i la senyora Hanau avall.

En un grup d'empleats de l'Ajuntament es parlava de l'afer. Cada vegada es descobria que en l'estafa hi havia més gent complicada, que el delicte tenia més ramificacions. El nostre home va voler fer el viu.

— Sí, crec que fins hi està complicat algú de *La Nau* — digué.

Inconvenients de pronunciar el francès tal com s'escriu.

Al cel dels coloms

Fa poc que a França s'ha mort l'últim colom missatger que sobrevivia de la Guerra Gran. Li han fet un monument; els últims anys de la seva vida estigueren voltats de confort i consideració. Tenia una mena d'estatge amb inscripcions heroiques. Vivia com un vell mariscal.

En arribar al cel dels coloms, però, es deu haver vist amb treballs per tal de no esverar la coloma de la pau i el colom de l'arca de Noé, els quals, com tots sabeu, són gent que no volen soroll.

La coloma de la pau deia al colom de Noé:

— Ai, amic! quin nou company més terrible que ens *encolomen*!

Una agència de detectius a Barcelona

Detectivisme comparat.

El detectiu, per definició, és un senyor que fuma en pipa, porta gorra de quadros, sap enfilar-se per les parets i apareix en escena en els moments de màxim compromís. Aquest és, pam ençà pam enllà, el detectiu romàntic que hem conegut en el cinema i en les novelles d'aventures. També existeix el detectiu científic, el qual ho resol tot des de la taula del seu despatx. És un detectiu literari i complicat que s'ocupa preferentment de cultivar el sentit artístic dels afers que li cauen entre les mans. Finalment, hi ha aquest detectiu que ens ha sortit a darrera hora i que vegeta en les «agències d'investigacions». És un home gris, mancat d'imaginació, una taca de vulgaritat dintre la tradició heroica del detectivisme. Representa, en fi, la burocràcia del ram. Entre aquest detectiu d'agència i el detectiu clàssic hi ha la mateixa diferència que separa un conill de casa d'un conill de bosc.

L'«agència»

Quina? Tant li fa. Una de les deu o dotze agències de detectius que tenen despatx obert a Barcelona. La porta s'obre, naturalment, sense cap mena de truc. Un petit rebedor amb quatre cadires, una tauleta i, a més a més, un xicot servicial.

— Podríem veure el director?

Immediatament. Tot és qüestió d'arribar-se fins el seu despatx, a l'extrem del corredor. És una habitació senzilla amb les parets totalment despullades. Un cartell, tan sols, i bastant expressiu, per cert: *Los encargos se pagan el 75 por 100 por adelantado*. Primer símptoma de detectivisme antiromàntic.

El senyor director ens ofereix tabac de picadura. Ell, pel seu cantó, caragola un cigarret, tranquillament, com ho faria qualsevol empleat de notaria. Mentrestant, jo carrego la meva pipa; de manera que la situació agafa un aire de paradoxa, perquè si en l'habitació hi ha algú que realment s'assembla a un detectiu, aquest algú sóc jo. És un dels pocs casos en què les aparences enganyen.

— Des d'un cert punt de vista — diem —, és una veritable llàstima que vostè no ens pugui oferir una notable col·lecció de barbes postisses, alguna dissimulada trapa, algun revòlver silenciós i un telèfon d'aquests als quals una mà misteriosa talla la comunicació...

— Si vinguéssim aquí per divertir-nos — confessa el detectiu —, tindríem tot això i moltes coses més. Però, desgraciadament, només venim per treballar. D'altra banda, la nostra feina no ha de menester accessoris melodramàtics.

El nostre «cas»

— I bé, què se li oferia? — ens diu el nostre home, amb un somriure d'invitació al vals.

— Doncs, miri... El que se'ns oferia, de moment, és de saber quina mena de vida porta certa senyoreta que es diu Tal i Tal, i que viu al carrer de Mallorca, número tants.

— Vostè té sospites?

— Home, tant com sospites...

— Sí, bé, vaja; vostè és allò que en diem un home gelós.

Perfectament. Jo sóc allò que en diem un home gelós. Pel cas, però, no hi ha tal afer de gelosia. Es tracta, senzillament, de veure com es produeixen els famosos detectius de les agències.

El director agafa un aire cordial, protector.

— Ja veurà — ens diu —, faci's càrrec que jo sóc el seu metge o el seu confessor. No tingui rubors, no tingui manies... Això no ha de sortir d'aquí. Es tracta, potser de... de la seva senyora?

— No.

— De la seva promesa, doncs?

— Tampoc.

— Llavors serà la seva amant...

— No és pas ben bé això. Té una mica de senyora, una mica de promesa i una mica d'amant.

— Ni una paraula més. Ja veig allà on va. En resum: a vostè li interessaria de saber fins a quin punt li és fidel aquesta persona.

— Això mateix.

— Doncs deixi-ho a la nostra mà. Torni d'aquí tres dies i potser li direm alguna cosa.

Tres dies després

El mateix despatx, el mateix director, el mateix tabac de picadura...

— I bé — ens diu el nostre home —, em sembla que el puc felicitar. Aquí té el report que ha fet un dels nostres agents. Es refereix tan sols al primer dia. En els altres dos tampoc hi ha hagut novetat.

El report, redactat amb un castellà semblant al que usen els masovers de l'Urgell per escriure al seu amo, diu així:

Desde las ocho y media me aposté allí (l'adreça del carrer de Mallorca). *La señorita X salió a las once menos cinco. Llevaba traje sastre azul y sombrero gris. Marchó a pie por la misma acera, dirigiéndose al paseo de Gracia. A la esquina de Claris se detuvo un momento a leer un edicto del Ayuntamiento pegado a la pared. Una vez en el paseo de Gracia tomó un tranvía de la línea 21 hasta la Rambla de San José. Descendió ante la Virreina y se paró ante un puesto de flores. Tocó algunos claveles y no compró nada. Llegóse hasta la calle de Fernando y entró en una zapatería, con el intento, al parecer, de comprar zapatos. Estuvo allí dentro unos quince minutos y salió sin paquete alguno. Al llegar de nuevo a la Rambla, se paró unos instantes para conversar con un señor de media edad, elegantemente vestido. Al despedirse, le dió la mano y sonrió. Tomó otro tranvía de la línea 21 y descendió en la calle de Mallorca, yéndose directamente a casa. Era la una menos quince. En todo el resto del día no volvió a salir. Yo estuve apostado ante su puerta hasta las diez de la noche, sin novedad.*

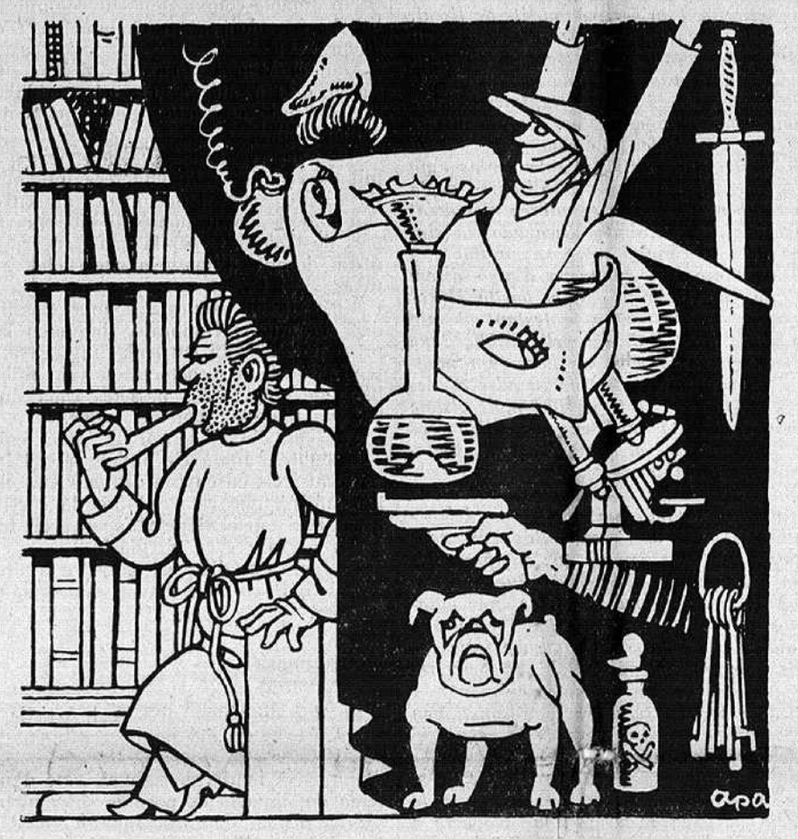

El report dels dos altres dies, amb petites variants, ofereix un interès semblant al primer.

Un altre cas

El nostre detectiu ha agafat un aire confidencial.

—Oh, vostè rai! — ens diu —. Ha estat de molt bon pelar. Ens trobem en cada cosa, si vostè sabés... No fa pas gaire que hem liquidat un assumpte que n'hi havia per a llogar-hi cadires.

— Assumpte, de quina mena...?

— Una cosa semblant a la de vostè.

— I per què n'hi havia per a llogar-hi cadires?

— Veurà. Se'ns va presentar aquí un senyor i va dir que feia vuit anys que tenia una amiga; que n'estava tan i tan content i que havia pres la decisió de regalar-li una torreta a Sant Gervasi, però com sigui que un dels seus amics li hagués suggerit alguns dubtes sobre el comportament de la tal senyora, ell, abans de fer un pas tan important com el de regalar-li una casa, venia aquí per tal d'aclarir tot el que pogués haver-hi. Quatre dies després el senyor es va presentar novament.

— Males notícies — vaig dir-li —. Resulta que la senyoreta es veu gairebé cada dia, de sis a set de la tarda, amb un jove...

El bon senyor es va tornar lívid.

— Però això no pot ésser! — va exclamar —. I a on es veuen?

—En una mena de *garçonnière* que té aquest jove.

L'endemà, el senyor i jo ens vàrem situar, ficats dintre un taxi, davant la casa on tenien lloc els *rendez-vous*. Al cap d'uns minuts, el jove, tot sol, es va ficar a l'escala.

— Veu?, és aquest...

Uns instants després entrava ella. El senyor no es podia aguantar els nervis. De totes maneres va voler pujar darrera d'ells, a sorprendre'ls. Per tots els mitjans imaginables vaig intentar de treure-li del cap que fes cap bestiesa. Res a fer: em va dir que l'esperés en el taxi, que de seguida tornava. Fins al cap de quaranta minuts no va reaparèixer. Venia indignat, descompost.

— Això que m'han fet vostès — va dir — s'anomena una canallada.

Tal com sona. Resultava que no hi havia res, absolutament res, del que havíem suposat; que la seva amiga anava gairebé cada dia en aquell pis per a veure el tal jove, sí senyor, però el motiu de les visites, no n'era poc de diferent al que pensàvem! El jove era metge i la noia, després de vuit anys de relacions amb el nostre client es trobava en el cas que aquests amors havien fructificat... El senyor era casat, amb fills, i ella, pobreta, no volia pas donar-li el disgust de dir-li que estava a punt de tornar a ésser pare...

— A cinquanta sis anys!, vostè se'n fa càrrec? ens deia el bon home amb les llàgrimes als ulls.

En resum: la senyoreta havia decidit d'esborrar l'obra del seu amic, mentre encara s'hi era a temps, i per això havia cercat la col·laboració, purament científica, s'entén, del jove metge. Ja que tot s'havia descobert, i no podia evitar el disgust del seu amic, se n'aniria a París a resoldre l'afer, però, està clar, necessitava almenys sis mil pessetes pel viatge. El senyor, naturalment, les hi va donar, amb el cor esponjat d'emoció.

En arribar a aquest punt de la narració, el detectiu ens mira somrient, i diu:

— Com vostè pot suposar, no em vaig creure res de tota aquesta història, i com sigui que el client va quedar enutjadíssim amb nosaltres, vaig mirar, per un punt d'honor professional, de demostrar-li que la seva amiga l'havia ensarronat. Evidentment: pocs dies després ens assabentàvem que la senyoreta s'estava a París en tren de gastar-se alegrement les sis mil pessetes en companyia del jove metge. Ho comunico al senyor i aquest m'obliga d'anar-me'n aquell mateix dia amb ell, cap a París. Arribem a l'hotel assenyalat i en aquells precisos instants entraven, de bracet, la jove parella. En adonar-se de la situació la senyoreta deixa anar el metge, agafa per les solapes al meu client i se l'enduu gairebé a coll i be a l'habitació. Jo no sé pas el que va passar allí dintre, però el cert és que al cap d'una hora, el senyor em venia a trobar, perfectament tranquil, i, no podent-se aguantar el riure, m'explicava que aquesta vegada, la *gaffe* encara havia estat més gran que el primer cop... Sortosament, ella tenia un gran cor i l'hauria tornat a perdonar. No hi va valer que jo li fes tota mena de demostracions. Res: el bon senyor es va atipar de dir-me que tots el detectius érem una colla de deixem-ho córrer, i prou feines vaig tenir perquè em pagués els meus honoraris.

Altres afers

— Així digui que corren veritables riscos en l'exercici de la professió?

— El risc que ens fa més por, i el més habitual, per altra banda, és el de quedar-nos sense cobrar.

— I, de fet, quina és la seva feina?

— Investigacions i recerques particulars. Sobretot, proporcionar informes de caràcter moral o material de la persona que ens indiquen. Això pot interessar en vistes a un negoci, o a un casament. Nosaltres ens assabentem indistintament de la moralitat d'una noia promesa o bé del que li pertoca com a dot. Generalment, el que interessa més és això darrer.

— I com s'ho fan per informar-se sobre la vida privada de la gent?

— No és pas gaire difícil. Els antecedents diguem-ne oficials, els trobem en el padró de veïns i el de cèdules. Després ens dediquem a treure notícies dels veïns, del vigilants. La gent es molt més indiscreta del que sembla. Cal, això sí, una mica d'habilitat per fer-los cantar.

— En aquest sentit, les porteres deuen constituir un element preciós...

— No ho cregui. L'opinió de les porteres sobre els llogaters ofereix un interès molt escàs. Depèn sempre del punt de vista que tingui el llogater sobre la prodigalitat en les propines... Finalment ens dediquem a seguir l'«investigat» durant uns dies. És la gran manera per assabentar-se de les seves aficions.

— I no s'han trobat mai amb que l'«investigat», com vostè diu, es doni compte de que el segueixen?

— Alguna vegada, però quan aquest cas arriba és qüestió d'abandonar-lo immediatament, perquè, llavors, tota la feina resulta en va. Cal deixar-lo tranquil quatre o cinc dies i després, hi tornem. També intervenim en afers d'ordre administratiu. Per exemple: comprovar si algú que vol pledejar de pobre ho és realment de pobre. I, no es cregui, resulta més difícil de demostrar que algú és pobre que no pas que és ric.

— Doncs jo em pensava que era completament al revés!

El «chantage»

En arribar aquest punt, ercollim la rialleta més amable, més persuasiva, del nostre repertori, i diem:

— Com vostè sap, hi ha moltes males llengües que fan córrer que tot això de les agències de detectius no és res més que un tapabruts per a fer «chantages»...

— «Chantages»? Mare de Déu, d'altra manera ens lluiria el pèl, si en féssim! Ara, això no vol dir que alguna vegada algun dels nostres agents no s'extralimiti... Però per evitar aquests casos tenim un empleat especial que es cuida de vigilar els agents.

— I a aquest empleat, qui el vigila?

. . . . . .

No cal que el lector s'esgarrifi. Això darrer no ho vàrem dir. Ara que, la pregunta fa tan bonic, que no ens podem estar d'escriure-la.

JOSEP MARIA PLANES

L'APERITIU

L'etiqueta dels sants. — La santedat, que és la forma perfecta d'existència, té algun petit inconvenient, per exemple, l'etiqueta que correspon a cada sant; aquesta etiqueta es fabrica al món que vivim en el qual totes les coses tenen un aire d'imperfecció. Em refereixo a la forma que tenen de guardar els sants per presentar-se als altars. De vegades aquesta etiqueta és dificilíssima i inaguantable. Depèn dels graus d'imbecilitat d'aquests artistes grotescos que es dediquen a la imatgeria religiosa, i que fan estàtues de sants a l'engròs, pintades, daurades i maquillades de la forma més irreverent. És tristíssim pels pobres sants haver d'aparèixer contínuament als ulls dels mortals amb un lliri posat a l'espatlla en forma de fusell, amb un cèrcol de llauna clavat a la nuca, duent tota mena d'estris impossibles, i ensenyant sempre uns peus intactes com una dansarina clàssica.

L'etiqueta creada pels imatgistes comporta sempre un estat d'èxtasi, una mirada de desolació, molt difícils de mantenir unes quantes hores seguides. Per això jo em penso que tots el sants de les estampes i els altars, el més coneguts i els més exhibits, deuen sentir una certa enveja per Sant Judes, anomenat Judes l'obscur, perquè com l'altre Judes reprobat, precisament pel seu nom va ser víctima durant anys i anys d'un oblit voluntari. Però Sant Judes, gràcies a aquest oblit ha pogut respirar tranquil, no se li ha fet cap vestit d'etiqueta especial per anar als altars; no li han arreglat els pèls de la barba, no li han sotmès els peus a un pedicur inhumà, no l'han obligat a tenir mirada d'enze, ni a posar-se serrells d'or a la manta que l'abriga. Sant Judes pot adoptar la posició que li doni la gana, pot anar pel cel i per la terra en mànegues de camisa, perquè té la sort de passar desapercebut.

El rei Leopold. — Tots nosaltres ens recordem encara del difunt rei de Bèlgica, famós per les seves barbes, pels seus viatges d'incògnit, i pels seus amors d'incògnit i pels seus amors coneguts, com per exemple els que va mantenir amb la famosa dansarina Cléo de Mérode, aquella dona que tenia un cabell abundantíssim pentinat en forma d'ala de corb i representatiu de tot aquell art infecte que se'n deia «modernisme».

Jo tinc dues idees de Cléo de Mérode, una de vaga, imprecisa i misteriosa: els seus amors amb el rei de Bèlgica. Una altra de concreta, precisa i banal: el seu retratet — amb el famós pentinat — enganxat damunt de les capses de mistos de deu cèntims que venia l'Arrendatària l'any 1908.

El rei Leopold vivia la llegenda galant en to major. Era contemporani d'aquells cavalls de curses que pintava Degas, i d'aquells pernils de seda, buits i sense gràcia que duien les senyores a les mànegues del vestit.

El rei Leopold portava el coll molt alt, l'americana molt tancada, i afectava un to hirsut i mascle, completament oposat a l'elegància que es porta avui dia.

Estava tan avesat als viatges clandestins i als amors clandestins, que no hi ha cap senyor de seixanta anys fets o per fer, que hagi corregut una mica de món, el qual un dia no es trobés un subjecte amb unes gran barbes i li expliqués que anava a fer un negoci de lligacames, el qual era fatalment el rei Leopold.

No hi ha tampoc cap senyora madura de les que feien el salt Biarritz - Deauville, que en un moment de la seva vida no digués: «Perdoni, senyor, vostè s'equivoca.» I naturalment, aquesta frase tan correcta era dita a un cavaller de grans barbes que també era el rei Leopold.

Quan va morir, el rei Leopold va continuar pensant que encara durava l'incògnit de l'amor i del viatge. Arribà d'esma al cel i va dir: «Porter, una cambra amb dos llits.» Sant Pere, que és el que el va rebre, i amb els anys s'ha tornat radical-socialista, va fer veure que no el coneixia i el va engegar escales avall.

Rucabado i Comerma. — Quan el senyor Rucabado i Comerma entri al cel, les onze mil verges es passaran un drap calent pels llavis, pels ulls i les galtes, i deixaran de cantar «blues». Aniran de seguida a amagar el llapis de greix carmí, i el «Pastel des paupières, secret oriental» blau cendra que cada mes els envia monsieur Coty. Amagaran encara altres coses delicadíssimes sota un nuvolet que tenen en forma de gos de Pomerània «argenté».

Solament al cap de 372.834 anys, les onze mil verges tornaran a fer ús dels seus maquillatges, i començaran a insinuar «blues» sense descloure la boca, perquè el senyor Ramon Rucabado i Comerma, gràcies al tracte constant i llarg amb la vertadera virtut, s'haurà civilitzat una mica, i no dirà aquelles grans inconvenències grotesques i troglodítiques que acostuma a dir des de les planes de *Catalunya Social*.

JOSEP MARIA DE SAGARRA

Lavabos Cardona. Vergara, 1

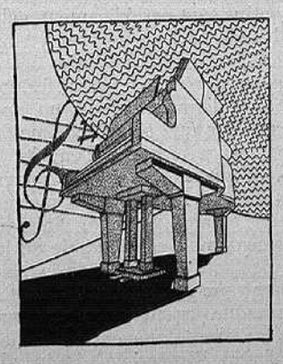

CHASSAIGNE FRÈRES
Casa fundada en 1864
PIANOS - AUTOPIANOS
Terminis — Més de 31.000 en ús — Lloguers
TELÈFON 16086 - CLARÍS, 43 - BARCELONA

GRAVATS TIPOGRÀFICS BADAL I CAMATS París, 201. Telèfon 74071

LA LLIÇÓ D'ANGLATERRA

La santificació dels homes

Junt a aquest Parlament anglès que va a obrir-se amb un govern laborista s'aixeca l'Abadia. Al costat del «New Palace of Westminster», que alça les seves torres en les ribes del Tàmesis, s'aixeca també «Westminster», l'antic monestir, la vella església de Sant Pere, convertit avui en el temple més sumptuós d'Anglaterra. Un i altre monuments són exemplars meravellosos d'aquesta arquitectura gòtica perpendicular, tan afiligranada, tan harmoniosa i tan espiritual. Entre les dos constitueixen la mostra ideal d'una mateixa obra: el Parlament destaca les figures polítiques que han consagrat la seva vida a l'engrandiment i ennobliment de la seva pàtria; l'Abadia immortalitza en inscripcions o marbres el nom d'aquestes figures glorioses.

L'Abadia de Westminster no és comparable a cap temple religiós. Les catedrals espanyoles, amb les seves imatges de sants i Cristos amb aparença de tràgica agonia; amb les velles lloses que cobreixen el cos d'algun vell religiós; amb els delicats matisos de llum que, segons Ruskin, tanquen tot el valor de l'arquitectura gòtica, són temples que oprimeixen l'esperit o l'abstreuen en reflexions d'ultratomba. Les catedrals franceses, meravelloses d'art, clares, pulcres, silencioses, són temples que depuren el sentiment estètic. Les catedrals de Bèlgica, amb la seva llum blanca, les seves naus de rajola, les seves parets cobertes amb pintures de Van Dyck i de Rubens, i els seus carillons llançant a l'aire el so melodiós de les seves campanes, són temples on l'ànima dorm un somni de pau. L'Abadia de Westminster que en obrir les seves portes presenta al primer terme l'estàtua de Gladstone, el polític liberal, i l'estàtua de Pitt, l'estadista que, segons Smith, «aplicava les doctrines smithianes i les comprenia millor que Smith»; l'Abadia de Westminster, que té un lloc per als homes de ciència que ha produït Anglaterra, i en ell hi ha Darwin; i un lloc per als seus poetes i en ell hi ha Shakespeare i Dickens, que sempre tenen flors fresques i vives als peus..., l'Abadia de Westminster, que guarda les despulles i santifica el record de les grans figures angleses, no és un temple tenebrós ni un temple artístic: és un lloc sagrat on troben merescut honor aquells homes que en passar per la vida deixaren un rastre gloriós en la història de llur poble.

En l'Abadia de Westminster no hi ha espai per als sants del cel. El catòlic intelligent no ha d'indignar-se per aquest fet. Després del llibre *Les llegendes hagiogràfiques*, publicat a Brusselles pel P. Hypolitte Delahaye, S. J., la vida dels sants ha passat, àdhuc per als més crèduls, els límits de la realitat per entrar en el de la fantasia. El P. Delahaye demostra, amb textos i documents irrefutables, el cas d'un mateix fet que ha servit per explicar la història de Sant Humbert, Sant Lambert i Sant Arnald de Metz, el fet també remarcable de l'arribada miraculosa per mar d'un vaixell abandonat ple de crucifixos i de verges té el seu precedent pagà en l'arribada de l'estàtua d'Hèrcules a Eritrea. Els sants estan cada dia més lluny del cor dels creients. I si encara hi romanen és pel mateix aroma que té la llegenda: aroma que no entra en les regions excelses de l'esperit, però que no obstant l'embriaga quan aquest es proposa donar fonaments de raó a les coses. El catòlic intelligent no ha d'estranyar-se, doncs, d'aquesta absència d'imatges de sants de l'Abadia de Westminster. Del que ha d'estranyar-se és del culte que es fa dels homes. I és lògic que se 'n'estranyi, perquè tota la diferència que hi ha entre el catolicisme i el protestantisme estriba en això. El catòlic té posat tot el seu pensament en el cel que pot guanyar-se en un moment de contrició, i el protestant té posat tot el seu pensament en la terra on sols guanyen mereixements aquells homes que han de seguir en la vida una ratlla recta. El catòlic, usant els termes corrents en el segle XIII, durant els dies d'esplendor de l'escolàstica, és intellectualista, i voluntarista el protestant. Tomàs d'Aquino fou intellectualista, i fou voluntarista Duns Escot; els dominics, rígids, intransigents, foren intellectualistes, i foren voluntaristes els franciscans, tolerants, apacibles, bondadosos, mansuets... Per als intellectualistes el pensament té d'estar amb Déu; per als voluntaristes el pensament té d'estar en la moral, que té de guiar la vida amb objecte d'apropar-se i assemblar-se a Déu. El catòlic creu complir els seus deures religiosos amb oracions; el protestant els compleix amb actes. A Espanya per a resumir, no es compendria que en una de les seves catedrals meitat fortalesa, meitat temple, junt al Natzaré coronat d'espines, s'eregís la figura augusta de Sèneca o es conservés la figura apostòlica de Pi i Margall. A Anglaterra no es compendria que Sèneca i Pi i Margall, si haguessin estat anglesos, deixessin d'ocupar un lloc eminent a l'Abadia de Westminster.

En l'esperit lliure de tota suggestió religiosa, la varietat dels temples desperta varietat d'emocions. Un temple espanyol deixa l'esperit torturat per la pregunta sempre formulada i mai contestada de l'existència de Déu. Què és Déu?, es pregunta un amb la mateixa ansietat que sentia Renan cada volta que sortia de l'església del seu poble. Un temple belga, amb la seva llum blanca i la melodia inefable de les seves campanes, deixa l'esperit dormint sense somnis de transcendència: en un ambient així el *Cant espiritual* de Maragall pot ésser la més íntima oració. Un temple com aquest temple de Westminster enforteix l'esperit, l'encamina i el guia. Un home de geni, serè, segur, dotat de les nobles ambicions que fecunden la vida, observarà en sortir d'aquest temple alçat al costat del Parlament anglès, com totes les virtuts han adquirit base més ferma i estímul més intens. El devocionari que no s'ha d'abandonar de les mans en l'Abadia de Westminster és les *Vides Paralleles* de Plutarc.

Castella fa els homes i els gasta. Anglaterra fa els homes i els guarda en el mateix lloc excels on Castella guarda els déus. ¿No seria possible, aprofundint en la distinta ètica d'aquests dos pobles, escriure la història de la decadència de l'un i la història de l'ascens continuat i progressiu de l'altre? Religió que inspira una norma de conducta als seus creients és una religió forta. Poble que glorifica els homes que han sabut donar a la seva vida valor de santedat, és un poble que brilla sempre amb l'esplendor d'una estrella a Orient. En la seva ruta històrica podrà haver-hi vacillacions, defalliments, equivocacions: el que no hi haurà mai són estancaments, enfonsades mortals o retrocessos a èpoques o procediments jurídics de civilització inferior. Al contrari en els moments més difícils, aquesta base ètica il·luminarà l'horitzó i donarà energies els seus homes per arribar fins a ell.

MARCELÍ DOMINGO

ELS DEUTES INTERALIATS

— L'amo d'aquest hotel deu ser partidari de la ratificació!

(*Le Canard enchaîné.*)

CALZADOS
MINERVA
Sociedad Anónima
CALÇATS Minerva S.A.
Via
Laietana, 80

La moral uniformada

Llegim en la premsa diària una notícia de veritable interès. Sembla que un grup de distingides dames de San Sebastián s'ha dirigit al governador pregant-li que ordenés l'ús d'un vestit únic per a totes les dones que vagin a banyar-se en aquelles delicioses platges del Cantàbric.

Les zeloses senyores creuen també prestar un assenyalat servei a l'autoritat governativa en oferir-li el model de vestit de bany que hauria d'ésser abundant de roba, més aviat llarg i amb l'escot tancat.

Deixem a part el criteri de les modistes, dels fabricants de gèneres de punt i de tots els admiradors i cultivadors de la línia femenina, en tots els aspectes, que difícilment serà favorable a la innovació i pensem a on podríem anar a parar si aquesta arribés a implantar-se.

Per de prompte l'ús del vestit de bany d'uniforme obeeix, no hi ha dubte, a una preocupació moral de les morigerades senyores de San Sebastián. I com que aquesta preocupació no podria restar satisfeta amb el nou vestit de bany, guanyada la primera batalla tot seguit en voldrien guanyar una altra. Si no fos així segurament veuríem que les senyores anirien amb més roba per a ficar-se a l'aigua que no pas per assistir a una funció de teatre, per anar a pendre el te o per a passejar-se per la via pública. La mateixa moral exigiria ben aviat un uniforme de carrer o de «soirée».

Si això vingués, potser les dames de San Sebastián estarien definitivament satisfetes, però no hi ha pas cap dubte que les seves preocupacions morals haurien fet un flac servei a la coqueteria femenina i a l'activitat turística d'aquella platja cantàbrica.

LA PREMSA LIBERAL I LA "BONA PREMSA"

Després de les declaracions d'*El Matí* sobre la premsa, tan franques i clares quan es tracta de la conveniència que quedin reduïdes a una clandestinitat pràctica les publicacions dels seus adversaris, sembla que ja seria el moment, mai prou feliçment arribat, d'acabar la situació confusionària en què viu la major part de la premsa catalana, la de Barcelona i la de les comarques, en nom d'una pretesa unitat que no existeix ni és convenient que existeixi.

La premsa catalana, pel sol fet d'estar escrita en català, ja té el programa mínim que li podem exigir. Darrera de l'instrument d'expressió hi ha, a part d'algun cas molt rar, un esperit de col·lectivitat que a tots interessa mantenir. Fora d'això no cal cercar més lligams ni més relacions que les que sostenen en tots els pobles les diferentes escoles i els diferents partits.

Les dretes, que a casa nostra han governat gairebé sempre, han pretès que la nostra unitat espiritual fos estreta i uniforme. I aquesta unitat basada en el manteniment d'una posició predominant, a la qual, com és natural, no volen renunciar, l'han procurat rodejar d'un prestigi de cosa sagrada i perillosa de tocar.

Doncs bé; aquesta unitat és una ficció. Els elements liberals del nostre país cal que se'n donin compte d'una vegada, car aquesta unitat s'ha obtingut sempre a l'esquena dels seus principis i dels seus sentiments. La prova la tenim aquests dies. Mentre les dretes no tenien qui els el disputés el seu lloc de privilegi desenrotllaven una tàctica mansa i es sentien tan segures en la seva posició que fins i tot simulaven un cert esperit de tolerància. L'adversari estava encongit, ni exigia ni tan sols demanava res. Per això les dretes es mostraven generoses, liberals i caritatives. Ha vingut, però, el moment de posar damunt la taula, de la manera més natural del món, aquells problemes que a tot arreu es poden discutir i tractar lliurement, i llavors els nostres catòlics s'han revoltat violentamente i ens han amenaçat amb les armes de la seva intransigència, que algú ja creia rovellades.

El Matí, edició diària del desconegut setmanari — si no fos la premsa d'esquerra — *Catalunya Social*, tot just acaba d'aparèixer ja voldria reduir a la clandestinitat la premsa adversària, allegant un dret de privilegi que l'Església Catòlica té en el nostre país, i que segurament és el que dimana de l'inalterable article onze de la Constitució del Regne. Això, però, no passaria d'ésser una afirmació sense gran transcendència, si no veiéssim que per altra part, els amics d'*El Matí* fan el que poden perquè aquella clandestinitat de la premsa adversària sigui un fet. Com si en els temps que correm no hi hagués prou restriccions per a l'expansió de la premsa, hi ha uns senyors — pairalíssims, no cal dir-ho — que s'entretenen a boicotejar, amb tota mena de mitjans, la premsa liberal. Tenim notícies del que ha passat amb alguns periòdics esquerrans, particularment a les comarques; de les molèsties i coaccions de què han estat objecte els seus lectors, col·laboradors, propagandistes, i fins i tot el seus anunciants, per part d'uns pairalíssims senyors de la «bona premsa». Tot és molt significatiu i exemplar. És clar que aquests senyors sempre contestarien a les nostres objeccions dient que estan en el seu dret. Ja és sabut que una de les missions dels senyors de la «bona premsa» és la de perseguir tota l'altra premsa.

Aquesta actitud és perfectament clara. Ara només cal oposar-hi una altra actitud no menys clara. Si ha arribat l'hora de la veritat, caldrà que la veritat sigui per a tots; caldrà que deixant-nos d'unitats i coincidències confusionàries assenyalem d'una vegada on hi ha un periòdic de dreta o d'esquerra, liberal o antiliberal, socialista o burgès-integrista. Caldrà també que distingim els neutres i els que fan aigües dels que tenen una ideologia d'escola o de secta.

Això pot semblar una cosa nova entre nosaltres. A Catalunya hi ha hagut una condescendència màxima per a tota mena d'iniciatives i de fantasies mentre portessin el segell del nostre particularisme. La necessitat de reaccionar contra aquest infantil prejudici, que tant ha afavorit el sector de les nostres dretes, costumistes i tradicionalistes, és evident. Caldrà superar l'època folk-lòrica i pintoresca, eminentment local, perquè els nostres ciutadans se sentin més influïts per les idees per a les quals lluiten els ciutadans dels altres pobles.

Caldrà, en definitiva, que tots els periòdics liberals de Catalunya es defensin, establint una intelligència entre ells, fer entendre a la gent que el liberalisme no suposa pas sempre una actitud passiva i desemparada i que no totes les conductes han de merèixer el mateix grau de tolerància.

J. M.

AVÍS IMPORTANT

Tots els subscriptors de MIRADOR que vulguin rebre el nostre setmanari en el seu punt de residència estival, no han de fer més que comunicar-nos la seva nova adreça i els trametrem MIRADOR sense cap augment de preu.

Albiol G. i Riera, S. L.
Passeig de Gràcia, 42 - BARCELONA - Telèfon 15345

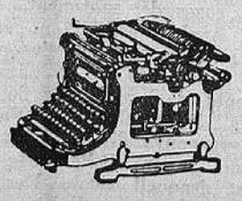

Quan vulgueu adquirir una màquina d'escriure consulteu-nos
Aquesta casa és absolutament formal
Màquines de totes marques: noves, reconstruïdes i d'ocasió
Taller ben muntat per a adobs i reconstruccions. Abonaments
Representants de l'atril "KOPI" i multicopistes "PERFECT"

D'UN 5 A UN 10 PER 100 DE DESCOMPTE PRESENTANT AQUEST ANUNCI

"Tour de France, tour de souffrance"

Quan surti aquest número, els ciclistes que estan donant la volta a França deuran estar escalant la carena alpina, després de suportar damunt l'esquena, els 3.000 quilòmetres que els separen de llur partida de París.

«Le Tour de France», quantes coses no enclou! Quan d'heroisme absurd y quanta misèria no amaga. Perquè el «tour», com la cursa pedestre Los Angeles - Nova York, són de les més nefastes idees que hagin pogut sortir del cervell embrutit per l'afany esportiu i el que és pitjor, a les quals pot dir-se que el públic de tot el món s'hi ha aficionat i hi aporta el seu concurs amb un entusiasme digne de millor causa.

El «tour», de fa temps que ha ofert un extens camp d'experimentació a la literatura, França és un país de massa esperit perquè la sensacional prova que durant un mes acapara l'interès gairebé general, no despertés l'anhel de portar a les pàgines dels llibres, el drama de sofriment dels seus protagonistes i que s'amaga sota les rebudes triomfals, apoteòsiques, que es fan als seus guanyadors.

Però ja molt abans que sorgís aquesta literatura, que en general ha estat titllada de campanya derrotista contra el «tour» perquè posava de relleu les terribles interioritats de la cursa i que semblà culminar amb el llibre *Le tour de souffrance*, on els ciclistes queden reduïts a la categoria de forçats, abans de tot aquest període, repetim, abans de la guerra, el corredor un dia famós, «Petit Breton», ja havia fet per la ploma de Mortane una descripció esgarrifosa del que era la vida del ciclista que hi prenia part. «Petit Breton» morí com un valent a les trinxeres, havia pres part diverses vegades en el «tour» i, si la memòria no ens és infidel, fins l'havia guanyat alguna vegada. La seva narració no podia, doncs, inspirar-se en cap sentiment de despit i més aviat cal creure que fou arrencada en un moment de sinceritat.

«Petit Breton» aleshores posava al viu tota la duresa de la prova (i ara ho és més, encara), però sobretot, les martingales de les grans marques en lluita i les baixeses a què es lliuraven els «soigneurs» i els representants de les marques que durant un mes no deixaven d'excitar a una guerra cruel, baixa i despietada, als homes que prenien part a la Volta.

Car a la fi i al cap, el «tour», per bé que es presenti com una simple gesta esportiva, no és més que un formidable sistema de «réclame» comercial. Amb tot i els seus 800 mil números que pretén tirar *L'Auto* durant aquesta època i el concurs cordial que li presten els «comités d'initiative» de les petites viles franceses que tan aferrissadament es disputen l'honor d'una fi d'etapa, la prova no seria pas possible sense el concurs de les grans marques ciclistes, les quals saben que a darrera el guanyador del «tour» hi va una fabulosa xifra d'afers a realitzar. I, naturalment, en haver-se de tractar com un afer amb vistes a beneficis assegurats, la ideologia esportiva queda arreconada.

Podria dir-se que el valor esportiu resta reduït al bell ram de flors que una nena fa present al primer arribat de cada etapa. Però el perfum de les flors, l'aire se l'emporta tan de pressa...

Cal reconèixer que en aquests darrers anys la prova sembla haver-se humanitzat una mica. Potser més que tota la literatura tràgica escrita al voltant del «tour» el que més va impressionar els organitzadors foren la possible conseqüència de la campanya dels de *L'Humanité*, que bo i seguir la cursa, no cessaven de recomanar als corredors la formació del front únic davant les empreses. Un dels «tours» amenaçà acabar a la meitat i els organitzadors i fabricants hagueren d'anar a un seguit de compensacions i aminorar les exigències que, segons sembla, han tret bona part de la salvatgeria que interiorment oferia la prova.

Però si no té res d'envejable la sort de les víctimes d'aquesta estranya professió que durant un mes sota un cel de plom, o de les tempestes, han de travessar planúries i escalar muntanyes, la part més lamentable ens l'ofereixen aquests abnegats «isolés» que corren a la bona de Déu, sense cap fàbrica que els empari, per una prima de quinze o vint francs diaris, i que arriben distanciats d'algunes hores, molt sovint sense un franc i mancats d'on allotjar-se, perquè ningú no s'ha preocupat de cercar-los-en, es veuen obligats a ajaçar-se en el fons d'una taverna de mala mort, el més noble refugi d'aquests desemparats del «tour» que, per més ironia, són generalment la riota popular.

A Catalunya vàrem conèixer una mica l'angúnia d'un dels nostres, perdut i abandonat en aquell desert dels «isolés» quan va voler realitzar una gesta ben superior a les seves pròpies forces. I cada any, no obstant, va repetint-se l'experiment dels qui es llancen a empendre el «tour» portant per tot bagatge un cor rialler, optimista, esperançats que llur sacrifici els porti ràpidament al benestar i a la fama.

Si realment hi hagués un premi esportiu en aquesta prova ciclista, on només es juguen grossos interessos industrials, és indubtable que hauria d'ésser per a aquests benaventurats, els únics que, si bé perseguits per una ambició, es llancen a l'aventura amb fe i entusiasme.

Però el món és simplista, i mentre de l'abnegat «isolé» ningú no se'n recorda, totes les glòries són per al flamant «as» que per regla general ja ha acondicionat la seva simple inscripció a una forta prima i que no ha deixat de trobar mai, en els finals de l'etapa, el flonjo matalàs de plomes...

VICENTS BERNADES

LA VOLTA A FRANÇA

— Ja és llarg això de la Volta a França!
— Sort que la fem asseguts!

(*Gringoire.*)

Ben mirat, per què no?

Fins avui hom creia que la cursa de la dona vers un millorament social reposava en el masculí renunciament a continuar aprofitant els seculars pretextos que per a justificar la preterició de la dona invocaven una inferioritat intellectual. Després de la guerra, en canvi, potser com a recompensa perquè va ésser bona minyona, hom convingué que la dona mereix una igualtat de tracte, i que per tant calia obrir-li totes les portes a poc a poc, de manera que no la reprengués. Fet i fet, egoistament ens dèiem que això no seria mai un risc: el "handicap" físic — infantament, alletament, etc.—ens permetria fer el generós per pocs diners. Sense acabar per suplantar l'home, el guany femení seria de passada un bon ajut per al pressupost domèstic. Si s'hi val a parlar clar, gairebé tots suposàvem que a l'hora de perill, amb una besada o un bombó podríem fer-lo enrera.

Però, vet aquí que no. La Dra. Lewin, que sens dubte haurà prèviament establert les seves fitxes i les seves estadístiques amb gràfics i corbes ascendents, ens anuncia que la suplantació és pròxima. Així, a raig. "La dona— ve a dir— avantatja cada dia l'home en l'obtenció de situacions comercials i corporatives perquè porta el coll en llibertat." Tal com sona: perquè no tortura el coll amb aquelles tiretes encartonades que us fan fer tard a tots els sopars, després d'imposar-vos el martiri d'un nus de corbata. "Ningú no pot donar un gran rendiment mental—continua afirmant la Dra. Lewin—si la circulació de la sang, i sobre tot, la seva afluència al cervell, no és correcta. Fa un grapat d'anys, les dones duien encara colls durs i alts, i es passaven la vida en una inèrcia mental gairebé completa. Avui, que van escotades i porten vestits còmodes i lleugers, juguen un paper importantíssim en tota mena d'activitats."

La Dra. Lewin preconitza la supressió d'aquesta nosa. "Val la pena de tenir present que, en general, els homes que han arribat a la fama duien colls amples i baixos." Una proposició així, a Anglaterra, ha d'ésser aclaparadora. Els tallers de planxat tenen ben guanyat un "danys-i-perjudicis" si es prenen la molèstia de defensar-se, en un país on el barret fort i el coll rígid són de rigor.

Pensem-hi: ens hi va tot, com prediu la senyora Lewin. Patrocinem experimentacions, estimulem els sastres, treballem perquè la Institució Nobel suprimeixi el premi als gran pacifistes i l'ofereixi a aquell qui d'una manera més escaient solucionés el problema de la indumentària masculina. Tots oblidaríem de bon grat la nostra iconoclàstia per a perpetuar, amb un gegant chamberlainià, la fi del nostre suplici.

VIATGES MARSANS, S. A.
Rambla Canaletes, 2 i 4 - BARCELONA
Bitllets de Ferrocarrils Nacionals i Estrangers
Passatges marítims i aèris - Viatges a "Forfait"
Excursions acompanyades - Peregrinacions, etc.
Informes
i Pressupostos gratis

LES LLETRES

El suïcidi del senyor Pallarés

Conte nèdit de J. NAVARRO COSTABELLA

Fa... quant fa? Exactament, no ho recordo. Potser sis, potser vuit anys; no ho sé. En fi, diguem que fa vuit anys, en les altes esferes de la societat barcelonina, féu sensació la notícia del suïcidi del senyor Eusebi Pallarés.

Ningú—i això que tothom s'hi escarrassava—no podia trobar el motiu d'aquella inesperada resolució. Entrebancs financiers? Impossible. El senyor Pallarés era considerat una de les fortunes més sòlides de Catalunya. Dificultats familiars? Tampoc. L'única família del senyor Pallarés eren dos cosins de segon grau, establerts a Dijon, França, i amb els quals a penes es relacionava. Alguna malaltia? Els amics íntims asseguraven que mai no li havien sentit formular la més petita queixa en aquest sentit. D'altra banda, el senyor Pallarés tenia fama d'home perfectament equilibrat. La desesperada gesta del senyor Pallarés era, potser, el final d'una tragèdia amorosa? Aquesta hipòtesi fou la que tingué major nombre de sufragis favorables. Amb tot, tampoc pogué sostenir-se. El senyor Pallarés era solter i, a més, tothom coneixia prou el seu escepticisme en aquest punt. El seu parer quant a les relacions sexuals quedava concretat amb aquestes paraules: "Les dones com el tramvia: una estona i prou." El misteri era impenetrable, i l'única persona que hauria pogut aclarar-lo, Isidre Rius, l'amic inseparable, el confident del senyor Pallarés, es tancà en una absoluta reserva.

—No sé... Es estrany. Ningú no ho esperava—fou sempre la seva resposta.

El misteri, amb totes les seves negrors, quan les negrors són fàcils de dissipar, atreu els desenfeinats. Ara, així que es fa impenetrable, la curiositat cedeix tot d'una.

Això és el que va succeir amb el cas del senyor Pallarés. Al cap d'un mes, amb prou feines, la seva mort era perfectament oblidada.

I bé: a primeries del mes passat, morí Isidre Rius—nom suposat, ho adverteixo, com tots els d'aquesta verídica història—,

Isidre Rius era un xicot amb excellents disposicions per a la literatura, al meu entendre. Aquesta circumstància ha fet que jo hagi examinat amb particular atenció els papers trobats en els calaixos de la seva taula de treball.

Ha estat entre aquests papers que he trobat la revelació del misteri que fins ara havia rodejat el suïcidi del senyor Pallarés. La forma amb què les coses hi són relatades, em fa suposar que Isidre Rius ho destinava a formar part d'una novella.

Jo, de moment, no sabia què fer-ne. Després he reflexionat que no és pas cap inconveniència donar-ho a la publicitat. No crec que ningú es pugui ofendre.

Isidre Rius comença la seva relació d'aquesta manera:

"Jo i el senyor Pallarés ens reuníem cada vespre al Continental. Aquell vespre, però, no va comparèixer fins a les dotze tocades. Vaig notar-li el rostre desencaixat, els ulls amenaçadors, que estava convuls.

Una mirada interrogadora per part meva, no obtingué cap resposta. Va asseure's, i sense provar el conyac:

—Anem!—ordenà.

Sortírem del cafè i, silenciosos, Passeig de Gràcia amunt, ens trobàrem a l'encreuament amb la Diagonal.

Jo havia encés tres cigarrets i esperava amb impaciència que el meu amic parlés. Però ell, amb les mans creuades darrera l'espatlla, es limitava a exclamar de tant en tant:

—Sóc un imbècil! Sóc un imbècil! Un imbècil!

Ben lluny de creure que la desesperació del meu amic fos culpa d'una dona, vaig arriscar:

—Qüestió de diners?

No va respondre.

Seguírem amunt, pel carrer de Salmeron. No creuàrem ni mitja paraula més. De sobte, en passar per davant d'un bar desert de parroquians, el meu amic balbucejà amb forta irritació:

—Entrem aquí.

L'establiment era llargarut. Vam seure a una taula immediata a la porta d'entrada. Començà a ploure. La porta, el parell de vegades que s'obrí, ens envià un baf humit i gelat.

L'amo del bar, amb el periòdic d'esports sota l'aixella, ens serví dos gots de cervesa i tornà darrera el taulell, a llegir.

—Tu no has estimat mai?—em preguntà el meu amic, al cap d'una estona, amb un to que em féu estremir involuntàriament.

—Ps!—vaig respondre, mentre pensava: "Es possible que una dona?... Un home com ell?..."

—Has estimat? Sí o no?—insistí ell, colèric.

L'actitud del meu amic acabà de desconcertar-me.

—He fet com tu; he prés el tramvia—vaig afegir, amb una entonació forçadament irònica.

El meu amic em dirigí una mirada penetrant:

—Com jo!—murmurà entre dents. I després, exclamà desolat—: No ens entenem!

A un home que us diu això, què li voleu respondre? A un altre, degut al meu caràcter, gens partidari de les situacions ambigües, li hauria respost: "Parla clar o acabem"; però Pallarés era un amic, un amic íntim...

—La culpa és meva—prosseguí ell—. Sí, és clar... Tu no saps... Vina.

En sortir del bar prenguérem un taxi. Pallarés donà la seva adreça i no cessava d'agullonar el xofer per tal que s'afanyés.

El meu amic vivia al carrer de Mallorca, gairebé a tocar el del Bruc. La seva única companyia era el servei, compost de tres persones: la cuinera, la cambrera i un criat.

Fou el criat qui ens obrí la porta. El xicot, en adonar-se de l'actitud descomposta del meu amic, intentà interessar-se per ell. Però, amb un rebuf, li fou ordenat de retirar-se immediatament:

—Necessitem estar sols! Hem de parlar tots dos sols!—rondinava Pallarés, com si prosseguís una conversa.

Ell mateix, amb una rapidesa extraordinària, talment sota l'imperi d'una febrada violenta, portà al seu despatx una ampolla de conyac i dues copes. Vaig notar que oblidava l'aigua, cosa raríssima, puix ell en feia un gran consum sempre que bevia alcohol.

—Seu, seu—deia, mentre anava d'una banda a l'altra.

I, amb un gran neguit, tremolós, tancà la porta de la sala.

Després omplí la meva copa i, amb veu alterada, em recomanà:

—Beu. Sents? Has de beure.

Aquesta insistència i l'oblit que havit tingut de portar o demanar aigua, em va fer reflexionar. "I si tot es redueix a un excés d'alcohol?" Ja he deixat entendre, però, que no era pas aquest el defecte del meu amic.

—Sí, cal que beguis—repetia Pallarés, ara enfonsat a una butaca, amb el rostre calent amb les mans—. Em fa por que et riguis de mi—exclamà, desesperat.

M'inclinava, decididament, a creure que el meu amic havia tingut poc seny a taula. De poc anà que no li preguntés on i amb qui havia sopat. Però com que això, en aquells moments, i per molta que fos la nostra franquesa, hauria estat una inconveniència, vaig callar.

De sobte, Pallarés es donà un cop a la cuixa i exclamà, furiós:

—Es que no sé com començar!

A continuació va fer com aquell que vol aixecar-se, però va romandre al mateix lloc i prosseguí amb veu trencada, a glops:

—Escolta: fa dos anys em vingué a veure la senyora Engràcia. Tu ja saps qui és la senyora Engràcia. Em parlà d'una mossa. Es tractava, efectivament, d'una noieta, i la seva mare exigia més del regular.

Ara, el meu amic, engolí, d'una sola glopada, tota una copa de licor.

—No, no pensis que vull contar la història del meu penediment—continuà—. No, no; espera. Ja veuràs... Jo vaig interessar-me. Per què no, si era tal com la senyora Engràcia contava? Vaig anar-hi. Allò de sempre, saps? Misèria fins al coll, sota quatre parracs llustrosos, la mare que llagrimeja, que protesta...

Pallarés s'eixugà el front i prosseguí:

—Ella tenia quinze anys. Una joguina, comprens? Això, això: una joguina entremeliada, riallera. No volia pas altra cosa, jo. Pagava per divertir-me, perquè em divertissin, per res més. Qui hauria estat capaç de creure'm prou boig per... per... enamorar-me! Es ridícula, ridícula, molt ridícula, la paraula!

—Tu saps què és una dona? Saps què hi ha dintre d'una dona? No, no; tu no ho saps! No ho sap ningú, ningú!—prosseguí el meu amic amb veu irritada, opaca—. Ara, fa cosa de tres mesos, ella es posà malalta. Per compassió, juro que creia fer-ho només per compassió, vaig portar-les, ella i la seva mare, a la meva finca de Roses. Com reia jo, interiorment, quan ella, en separar-nos, em prodigava paraules de consol. Què m'importava a mi, en el fons, separar-me d'aquella noieta? Res, absolutament res! Però per compassió sempre per compassió, vaig anar a veure-la... Llavors no me'n donava compte, però el cert és que de bona gana hi hauria anat cada dia.

En aquell moment vaig recordar que, en efecte, tots nosaltres havíem comentat les freqüents i misterioses desaparicions del meu amic.

Ell s'aixecà.

—Hi anava per divertir-me, per divertir-me!—deia sarcàstic, mentre es passejava amunt i avall de la sala.

Un dia—afegí, i tornà a asseure's a la butaca—, en arribar allí dalt, a casa només hi vaig trobar la mare. Va dir-me que la noia era a passeig. Res de més natural, oi? Sí, sí; era natural i jo ho creia així quan vaig decidir esperar-la. Però un neguit que jo atribuïa a la necessitat d'esbargir-me, m'obligà a sortir. Vaig trobar-la a la platja. Es a dir la vaig trobar: la vaig veure. Anava acompanyada d'un desconegut, d'un jove. Què creus que vaig fer? Riure.

—Naturalment—fou el meu comentari.

Pallarés va fer un moviment d'impaciència:

—Sí, molt natural, naturalíssim! — exclamà—. No podia fer altra cosa: riure! Vaig tornar a casa. Ella no m'havia vist. Confesso que tenia la intenció d'interrogar-la, però no intentava pas provocar cap escena. Ho considerava divertit allò de fingir-me amant gelós, protector ofés! Ella va dir-me que havia passejat tota sola... La ira, una ira inesperada, que no hauria pogut sospitar mai en mi, va traïr-me. Li vaig dir on i amb qui acabava de veure-la, la vaig insultar, vaig insultar la seva mare... Vaig tornar a Barcelona aquell mateix dia. Pel tren em burlava del meu comportament. Estava decidit: en arribar donaria ordre de treure-les de la meva propietat. Però a la matinada—jo no havia aclucat els ulls—vaig decidir que era preferible avisar-les amb temps. En aixecar-me escrivia una carta. Llavors vaig adormir-me una mica més assossegat. L'endemà, d'acord amb els meus propòsits, vaig començar la carta; vaig començar-la dues, cinc, dotze vegades. Dubtava. Eh, què et sembla? Dubtava! I si tot plegat es reduïa a un castell de cartes, a fum d'encenalls de la meva imaginació? Però, a mi què, si era o no era un castell de cartes. Aquest, aquest és el misteri: no m'importava res, em reia de les meves preocupacions, i, no obstant, la carta no passava de les primeres ratlles.

El meu amic, ara, parlava amb pregona irritació.

—Ja la vaig fer la carta; però que n'hi havia de diferència amb la que jo havia concebut! — prosseguí—. Avui encara em sembla dictada, escrita contra la meva voluntad. En lloc de burlar-me d'ella, suplicava; en lloc de prendre-li fins la darrera peça de roba que portava, li prometia la meva fortuna. Tot, tot a canvi que em volgués estimar.

Pallarés em guaità fit a fit, com si volgués endevinar quin efecte em produïa la seva confessió.

—Et fan riure les meves paraules? No, oi que no? Em compadeixes, eh? Oi que em compadeixes?

Jo vaig contestar afirmativament. Deia la bona veritat. Qui és capaç de no sentir compassió davant d'un foll?

El meu amic continuà:

—Al cap de pocs dies, quan ja estava decidit a agafar el tren per sortir de dubtes, arribà carta d'ella. Aquella carta tingué la virtut de tranquilitzar-me. Era ben bé la carta d'una dona enamorada. Era més que això: hi havia, què et diré?, la despreocupació... no: la picardia d'una criatura. Però el meu assossec fou momentani. Altra vegada començaren els dubtes. Mentia? No mentia? Allò que jo mateix afirmava ara, al cap d'un moment ho desmentia jo mateix. De sobte, la lleialtat d'ella era una cosa diàfana; però amb la mateixa rapidesa la veia incapaç d'ésser lleial a ningú... Exasperat per aquell turment incessant, vaig provar de deixar-la, d'oblidar-la. Ella ja havia tornat de Roses. Jo cada matí em feia el propòsit de no anar-la a veure, i, invariàblement, cada dia, després de voltar carrers i més carrers, d'haver anat a l'encontre d'aquest i d'aquell altre amic, d'haver-me compromès amb altres dones, acabava per anar a casa seva. Era impossible fer altra cosa. No era jo qui hi anava; m'hi portaven, m'hi arrossegaven. Ho juro! Ho creus tu que hi ha una força invisible que ens arrossega? Era terrible, terrible! Un piano de carrer, els ceguets d'una cantonada, un xicot que passava xiulant, em recordava la cançó que ella preferia; al cafè, al tramvia, fos allà on fos, una paraula collida a l'atzar, em feia pensar en el meu cas. Ella, llavors, ho recordo ben bé, portava un capell color blau. Doncs bé: em bastava veure un capell d'aquest color perquè tota la meva sang afluís al cor. I el mateix em succeïa en sentir un trepig. El caminar de botes de dona em semblava el seu caminar. I en despertar-me? Obrir els ulls i pensar en ella era la mateixa cosa.

Pallarés s'aixecà, va posar-me les mans damunt les meves espatlles, clavà els seus ulls en els meus, i amb la veu plena de llàgrimes, digué:

—Compadeix l'home, per degradat que sigui, si ho és per culpa d'una dona. En lloc de condemnar el criminal, l'assassí, reflexiona. Hi ha una mena de rialles que burxen el cor, que crispen... Què saben els que mai no han sentit dintre seu la veu imperiosa que crida: mata!

Confesso que fins llavors havia escoltat amb més bona voluntat que no pas interès. Però, en aquell moment, vaig sentir un fred molt viu a l'espina dorsal i, sense voler, tal com ho dic, vaig guaitar-li les mans.

Ell va comprendre la meva sospita, perquè inicià un somriure ple de fel, brandà el cap, i sospirà:

—Tant de bo!

Va asseure's altra vegada. Es passà la mà pel front.

—No en facis cas del que dic—murmurà. —Potser tot plegat són raons per justificar la meva conducta.

Féu una pausa i prosseguí, amb la cautela, amb l'expressió adolorida del que camina descalç per un camp de punxes:

—Un vespre, en entrar a l'escala de casa seva, de la casa que jo pagava, vaig trobar-me cara a cara amb aquell home, amb aquell jove de la platja... Ja no calia dubtar, oi? L'engany era evident, eh? Doncs encara dubtava i vaig seguir dubtant... I perquè ho sàpigues, i perquè vegis del què és capaç un home que ja té cabells blancs, un home honorable, un home que ha passat la vida malparlant de les coses del sentiment... Què deia?... Ah, sí! Això, aquell dia no vaig dir res i els altres dies tampoc. M'acontentava de treure deduccions de les paraules, dels moviments, de les mirades de la mare i de la filla... Però l'altre dia... Fa vergonya, creu; fa vergonya dir-ho! L'altre dia, entremig d'uns papers d'ella, vaig trobar-hi el retrat d'aquell xicot... Recordo que primer discutírem, que ella tractà de disculparse, que jo... Sí, vaig pegar-li, amb tota la meva fúria. Veure-la arrupida, arrencar-li crits de dolor, quina voluptuositat!... Quin fàstic, quin fàstic jo i la seva mare, que amb els ulls negats de llàgrimes li pregava que no ho tornés a fer!

Jo no gosava a donar crèdit a aquelles paraules. Tenia la certesa que Pallarés desvariejava. Vaig intentar donar-li a entendre que li convenia repòs... Ell em va interrompre:

—L'endemà no vaig gosar presentar-me davant d'ella. Aquella vergonya, en el fons, era un consol per a mi. Podia ésser el motiu de no tornar-la a veure mai més. He estat quinze dies, amb totes les hores, amb tots els minuts, amb tots els segons que hi ha en quinze dies, sostingut per aquesta esperança. Però avui no he pogut resistir més. Hi he anat decidit a llançar-me als seus peus, a dir-li que podia fer el que volgués, que podia enganyar-me, que només li demanava una mica de compassió... He trucat. No han respost. He tornat a trucar. Ha pujat la portera. "No hi són, senyoret", m'ha dit. He respost que em volia esperar, que no em volia moure del replà. Estava segur que hi eren. Havia sentit que obrien la reixeta, havia reconegut la veu d'ella i la d'un home... He trucat altra vegada, he colpejat la porta amb els punys, amb els peus... Els veïns, la portera, tothom contra meu! Han vingut uns policies...

Pallarés posà el front damunt el braç de la butaca: plorava.

Vaig aixecar-me Hauria volgut poder-lo aconsolar; comprenia que el meu deure era aconsolar-lo; però no podia, no trobava les paraules adequades... Potser m'espantava l'intensitat d'aquell dolor. Potser—és ara que faig aquesta reflexió—era que no el comprenia. No, jo no podia explicar-me que un home com el meu amic Pallarés es deixés dominar per la desesperació igual que un minyó de vint anys. A més, si hagués estat motivada per altres causes... Per una dona, per una mocoseta?... Ho repeteixo: no ho entenia, no m'ho sabia explicar. Allò per a mi era absurd. Que ella no el volia? I què? Que per ventura no hi ha altres dones al món?

Vexat pel meu propi silenci, amb el cap inclinat i les mans a la butxaca, em passejava amunt i avall de la sala. A l'interior dels ossos sentia el fred humit de la matinada. La penombra, el silenci, el fred, m'evocaven la nit que vaig haver de vetllar el cadàver del meu avi.

De cop, Pallarés s'aixecà i va preguntar-me:

—Tu creus que dintre meu hi pot haver l'ànima d'una altra persona? No, no és això. Es a dir, sí... Escolta: jo vull dir si ella, tot i que viu fora de mi, pot viure dintre meu. Comprens?

Pallarés tenia els ulls dilatats, la mirada extraviada. Vaig intentar calmar-lo, fer-li entendre la raó. No em volia escoltar.

—Tu creus—prosseguí amb veu ferma—que jo puc extirpar aquesta "ella" que jo tinc dintre el pit i que em martiritza?

Després d'aquesta pregunta, el diàleg ja no fou possible. Pallarés va arrupir-se a una butaca. Amb les mans agafades al pit, era sord a totes les reflexions.

Vaig anarme'n a dormir. Això, el que hagi llegit el meu relat, ho trobarà estrany. La cosa més natural, era que jo no abandonés el meu amic. Però, i si jo digués que, en el fons i en aquell moment, odiava a Pallarés? Ben considerat, no era odi el que jo sentia. Més aviat era malestar, fatiga. Fos el que fos, vaig deixar-lo. Em penedeixo de la meva conducta, ho confesso amb tota sinceritat.

* * *

Potser feia poca estona que dormia; no ho sé. El criat del meu amic, va despertar-me. El seu rostre cadavèric i les seves paraules ininteligibles em van fer saltar del llit, de cop.

En entrar a la sala on es desenrotllà l'anterior escena, vaig veure el meu amic estès a terra, tot ple de sang, i amb les mans arrapades al pit.

J. NAVARRO COSTABELLA

¿Es pot declarar quin és el millor llibre del mes?

Regna en els sectors literaris madrilenys una certa maror amb motiu de la novella Associació "El mejor libro del mes". Respon aquesta a una iniciativa llançada per Ricard Baeza, per tal que, a semblança del que es fa en altres països, es creés a Madrid aquesta Associació per destacar un llibre cada mes i recomanar altres als seus associats, servint-los-els amb descompte, d'acord amb les cases editorials. Recollí la suggestió el "Patronato de las Bibliotecas Populares Hispano-Americanas", que presideix el senyor Altamira i el jurat designat—senyors Altamira, Gómez de Baquero, Pérez de Ayala, Miró, Salaverria, Sàinz Rodríguez, Diez-Canedo y Baeza—ha acordat declarar el millor llibre del mes de maig *El viaje a España*, d'En García-Sànchiz (Compañía Ibero-Americana de Publicaciones, S. A.).

A més a més, ha considerat *recomanables* els llibres següents, que assenyala a l'atenció dels seus socis, que són ja molts centenars:

D'autors espanyols: Chaves Nogales (Manuel), *Un pequeño burgués en la Rusia roja.* (La vuelta al mundo en avión.) Editorial Mundo Latino.

Fernàndez Flórez (Wenceslao), *El ladrón de glándulas.* (Editorial Pueyo).

Miquelarena (Jacinto), *El gusto de Holanda.* Dibujos de A. Buezola. (Espasa-Calpe, S. A.).

Pereyra (Carlos), *Las huellas de los conquistadores.* (M. Aguilar, editor.)

Sarasola (Luis de), *San Francisco de Asís.* (Espasa-Calpe, S. A.)

Villaurrutia (Marqués de), *El general Serrano, duque de la Torre.* (Espasa-Calpe, S. A.)

D'autors estrangers: Isadora Duncan, *Mi vida* (traducció de Lluís Calvo). Editorial Cenit.

Stefan Zwieig, *Tres maestros* (Balzac-Dickens-Dostoiewski). Traducció de W. Roces. Editorial Cenit.

Per a Garcia Sànchiz aquest premi significa la coronació triomfal d'una anyada d'èxits assolits per les seves *Charlas líricas.* Reconegut unànimement com un *charlista* meravellós i únic, com a mestre de la paraula en el discurs, ara se li reconeix també una semblant categoria com a escriptor.

Però, precisament, aquest fet és el que produeix la maror. Ultra l'hostilitat desvetllada de primer antuvi al sol anunci de la creació de "El mejor libro del mes" per la petita gran vanitat dels escriptos, s'hi afegeix ara la protesta dels joves i dels avençats contra els quals —com tothom recorda—no ha estat pas massa amable l'autor d'*El viaje a España.*

Per a la nova literatura, per als joves avantguardistes, Garcia Sànchiz, malgrat la seva obra literària, malgrat el seu prestigi conquerit de bona llei, està al marge de la literatura.

Allunyats de compartir aquesta opinió, volem reproduir les paraules—que hem sentit mantes vegades repetides—amb què l'element protestatari oposa el seu desdeny a l'alta consideració que vers En Garcia-Sànchiz han fet pública amb la seva sentència aquelles eminents personalitats:

—En Garcia-Sànchiz—diuen — que figurarà al costat de la Chelito i de la Laura de Santelmo en la història de les Varietés, no podrà figurar en la història de la Literatura.

Són portades aquí aquestes paraules només que amb intenció informativa, per tal que es comprengui l'excitació que s'ha vingut a afegir ara a les suspicàcies desvetllades—i fetes públiques—amb motiu de la creació de "El mejor libro del mes", de resultes de la qual potser naixerà un manifest dels literats joves, a propòsit de tot això.

Perquè, ultra les circumstàncies esmentades, es dóna el fet que el jurat de "El mejor libro del mes", en judicar la producció literària apareguda el mes de maig, ha fet objecte del seu menyspreu, no citant-los tan sols, tres llibres que la literatura nova considera cabdals i, sens dubte, els millors que s'han publicat el mes de maig.

Sembla, doncs, que s'estan recollint firmes entre l'element jove més significat en la literatura, per a una declaració pública, segons la qual els tres millors llibres del mes de maig són, precisament *Sobre los àngeles*, de Rafael Alberti; *Luna de copas*, d'Antoni Espina, i *Clara*, de F. de Cossío, als quals els senyors Altamira, Baquero, Sàinz Rodríguez, Diez-Canedo, Miró, Salaverria, Pérez de Ayala i Baeza no han atorgat ni l'almoina d'una menció.

Heus aquí el conflicte, netament plantejat al final del primer acte, com en tot drama que tingui cara i ulls.

Resulta, doncs, que mentre una institució, creada amb el més gran entusiasme i bona fe a favor del llibre i de la seva difussió, s'esmerça a assenyalar bones lectures, ja ha nascut una comunitat literària per a declarar que el millor llibre del mes, és precisament algun dels que no ha considerat digne de menció el jurat encarregat d'esbrinar "el mejor libro del mes".

Es un episodi més de la lluita encesa entre les dues literatures contràries. Però, tan interessant per si mateix, que, sens dubte, valdrà la pena de comentar-lo amb més calma.

Ens hi arriscarem un altre dia, tot no oblidant-nos avui de felicitar a Garcia-Sànchiz que, sigui quin sigui el criteri debatut, està fora de qüestió, i és, de fa temps, un veritable escriptor.

RAFAEL MARQUINA

Madrid, juliol de 1929.

DEMANEU pertot el matamosques

RADIOL

El de millor perfum, el més econòmic i l'únic d'eficàcia

LABORATORI CREOTAL, Batista, 12 (S. M.). Telèfon 51822